

**PROF. DR DUŠKO VEJNOVIĆ, REDOVNI PROFESOR UNIVERZITETA U BANJOJ LUCI,
PREDSJEDNIK EVROPSKOG DEFENDOLOGIJA CENTRA,
BANJA LUKA, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK ČASOPISA *DEFENDOLOGIJA I SOCIOLOŠKI DISKURS***

OZBILJNA POLITIKA U BIH JE SAMO ONA KOJA U SVOJIM TEMELJIMA IMA UGRAĐENU ETIKU- POŠTENJE JE NAJBOLJA POLITIKA

***DEMOKRATIJU NE SMIJU ZAMJENITI LIDERSTVO, AUTOKRATIJA I SAMOVOLJA
POJEDINACA***

Ne postojanje iskrenog razgovora je veliki problem u BiH. Problem komunikacije u Bosni i Hercegovini (BiH) na relaciji patrioti i izdajnici negativno se reflektuje protiv interesa svih naroda i građana. Ova tema je refleksija na jedno političko, istorijsko kulturno stanje u Republici Srpskoj, BiH i regionu. Njeno centralno pitanje tiče se odnosa prošlosti, sadašnjosti i budućnosti u Republici Srpskoj, BiH i regionu. Tema i pitanje kao da nam kažu da je naša sadašnjost razapeta između dva pola: onoga što više nije i onoga što još nije, a što bismo htjeli da bude. Sadašnjost u kojoj živimo u Bosni i Hercegovini je nestabilna; ona je značajno uslovljena nekim uznemirujućim posebnostima koje dolaze najviše iz prošlosti ali i sadašnje neodgovornosti i nesnalaženja političkih elita. Komunikacija političkih elita sa vrijednosnim stavovima ko su patriote, a ko su izdajnici, nije dobra, ona vodi u podjele, konflikte, varanja, a ne stvaranja, to je antikomunikacija – siguran put u nestabilnost – političko, ekonomsko, kulturno, socijalno, moralno i svako drugo propadanje. Političare treba staviti pod reflektore i od njih zahtijevati odgovornost, civilizovanu političku kulturu, dijalog, toleranciju, etničko pomirenje i maksimalan moralni preporod u izvršavanju svih poslova i zadataka. To je bitan uslov za opšte dobro, mir, stabilnost, demokratiju, pravnu državu i borbu protiv kleptokratije (korupcije i kriminala). To je i brana da mladi ljudi ostaju u Bosni i Hercegovini i da nam oni kao obećani giganti ne postanu migranti. Kroz javne debate o svim naprijed navedenim pitanjima treba stvarati javno mišljenje o potrebi vraćanja pozitivnim ljudskim vrijednostima, moralu, istini, poštenju, pravdi, odgovornosti, a suprotstaviti se političkoj korupciji i krvoločnoj borbi za vlast i

zloupotrebe. **Ozbiljna politika je samo ona koja u svojim temeljima ima ugrađenu etiku. Poštenje je najbolja politika.** Neka to bude i treba da jest stalna obaveza svih u Bosni i Hercegovini, kao intelektualaca, a u to su se intelektualci zakleli kada su postali „intelektualci“. Političke elite treba staviti pod kontrolu čovječnih moralnih reflektora. Neke od njih treba propustiti kroz moralnu vešmašinu.

GOVOR MRŽNJE I JEZIČKE MANIPULACIJE JE VELIKI PROBLEM ZA BiH

Dalji problem u komunikaciji političkih elita u Bosni i Hercegovini jeste govor mržnje. Dakle, veliki problem jeste kako prevazići govor mržnje (nacionalne, vjerske, rasne, političke) i netoleranciju u interesu što boljeg ekonomskog razvoja, etničkog pomirenja, dijaloga i tolerancije u Bosni i Hercegovini. Govor mržnje i drugi vidovi netolerancije široko su zastupljeni u BiH i time predstavljaju prepreku stvaranju stabilnog demokratskog i pravnog društva. Taj kompleksan društveni problem treba sagledati praktično, ali i teorijski, multidisciplinarno, koristeći saznanja svih nauka, a prioritetno sociologije, filozofije, politikologije, socijalne psihologije, istorije, prava, defendologije, ponerologije, kriminologije, konfliktologije, kulturologije, komunikologije i drugih nauka. Multidisciplinarnim istraživanjem i pristupom moguće je doći do teorijskih i praktičnih saznanja kako bi se dale preporuke praktičnoj politici i javnosti uopšte za efikasnijim djelovanjem u vezi sa prevazilaženjem siromaštva, nezaposlenosti, zaduživanja za potrošnju, a ne za razvoj, netolerancije i mržnje u Bosni i Hercegovini. Svim ovim problemima treba prići na osnovu naučnih istraživanja koja su neophodna kako bi se ovom složenom problemu pristupilo objektivno, kritički i bez ideoloških pogleda i predrasuda. **Štetno za Bosnu i Hercegovinu jeste što je govor mržnje još uvijek ostao kao sredstvo političkih obračuna na nacionalnoj osnovi.** On je danas sofisticiraniji, kamufliraniji i vodi u političko nasilje i zločin. Nažalost, neki mediji odrađuju „lavovski“ dio posla u podsticanju i širenju govora mržnje. **Neznanje je bitan determinator netolerancije i mržnje.** Govor mržnje je antikomunikacija. Lijek protiv mržnje je tolerancija. U Bosni i Hercegovini je još uvijek veliki broj neobrazovanih ljudi, a nažalost, primitivni i neobrazovani ljudi jesu izvrstan objekt manipulacije svake vrste, a govor mržnje traži nove žrtve. Sloboda govora je najveći izazov sankcionisanju govora mržnje, te zato treba težiti zakonskom sankcionisanju

govora mržnje, ali je u BiH sporno sprovođenje zakona. Potrebno je više voditi računa o etičkim aspektima izvještavanja o nacionalnim manjinama, dakle, o novinarskoj etici. Bitno je unaprijediti kulturu, ekonomski razvoj i razviti političku kulturu, dijalog, toleranciju, pravnu državu i demokratiju u BiH kao alternativu govoru mržnje, što bi imalo dobru posljedicu da među misliocima ne bi bilo dogmatika, među vjernicima ne bi bilo fanatika, a među političarima ne bi bilo tirana.

BIH TREBA PUT RAZVOJA, SLOBODE, PRAVDE, ISTINE I POŠTENJA

U Bosni i Hercegovini, dejtonskoj, ovakva kakva jest, treba stalno razgovarati, graditi mostove povezujući suprotne obale. Međutim, veliki umovi najčešće ne žele da budu vladari, naprosto, jer hoće da se bave slobodnim intelektualnim radom, stvaranjem, a ne varanjem. Oni ne žele da vladaju, ali ni da osvajaju. Žele da pomognu svima, žele da dijele sreću, a ne patnju. Ne žele da se mrzimo. Na ovom svijetu ima mjesta za sve. Majka Zemlja, pa tako i BiH, nas može prehraniti sve. Možemo živjeti slobodno i lijepo, ali ne smijemo promašiti put, put slobode, pravde, istine, poštenja... **Ne smijemo dozvoliti: da pohlepa zatruje naše duše, da postavi prepreke od mržnje, da nas vodi u patnju, da nas nauka napravi ciničnim, a intelekt bezdušnim.** Razmišljamo previše, a osjećamo premalo. Nama treba humanost, čovječnost... Više od inteligencije, trebaju nam dobrotu i velikodušnost, bez tih kvaliteta život bi bio nasilan i sve bi bilo izgubljeno. Priroda svih tehničko-tehnoloških pronalazaka vapi za našom dobrotom, za opštim jedinstvom duha. Naš glas kao građana i intelektualaca u Bosni i Hercegovini treba da doseže do miliona ljudi, da mijenja stvarnost nabolje, onima koji nas čuju, kaže, ne očajavajte. Nesreće koje se nad Bosnom i Hercegovinom događaju zbog pohlepe i gorčine čovjeka... koji se boji ljudskog napretka će proći. **Mržnja prolazi, diktatori umiru i vlast oduzeta od naroda će biti vraćena narodu.** Dok ljudi umiru, sloboda neće iščeznuti. Građani u BiH ne podajte se okrutnima, koji vas preziru, porobljavaju, koji vam uređuju živote, govore šta da radite, mislite, osjećate i njima služite. **Građani, ne borite se za ropstvo, borite se za slobodu, za sreću, a protiv dužničko-vjerovničkog odnosa. Dužan čovjek nije slobodan čovjek, dužne, prezadužene države nisu slobodne države.** U ime demokratije građani u BiH treba da iskoriste sva demokratska, humana sredstva i ujedine se. Treba da se bore za novi svijet,

prijatan svijet, gdje će čovjek moći da radi, mladost imati budućnost, a starost bezbjednost. **Diktatori su oslobodili sebe, a porobili narod. Treba se boriti da se oslobodi narod.** Da ukinemo nacionalne barijere, pohlepu, mržnju netoleranciju. Borimo se za razuman svijet, svijet poštenja, pravde, nauke, obrazovanja i napretka, koji će svima donijeti sreću. Građani u Bosni i Hercegovini treba da se ujedine u ime demokratije, u ime boljeg života, u ime mira i prosperiteta. Problem Bosne i Hercegovine, između ostalog, jeste i često nefunkcionisanje parlamentarne skupštine. Teorijski gledano, postoji nadmoć parlamenta, jer opstanak Savjeta ministara zavisi o podršci parlamentarne većine. Egzekutiva predstavlja često nadmoćniju granu vlasti. Sistem parlamentarizma u Bosni i Hercegovini treba da omogući skraćenje vremena koalicijskog pogađanja i u tom postupku slabljenje pozicija malih ekstremnih stranaka. Obrasci i stilovi ponašanja dijela političkih elita u Bosni i Hercegovini više su autokratski i totalitarni nego demokratski. Logično se postavlja pitanje da li je način vladavine u Bosni i Hercegovini usmjeren na opšte dobro, ili je pak sveden na koristoljublje. Pozitivna varijanta vladavine jednog čovjeka je monarhija (negativna je tiranija), pozitivna varijanta vladavina manjine je aristokratija (negativna oligarhija), pozitivna varijanta vladavina naroda je polis (negativna – terminologija je različita – ohlokratija ili demokratija). **Problem u Bosni i Hercegovini je u tome što ne funkcioniše ustavni sistem koji bi trebalo da počiva na kontrolisanom provođenju vlasti.** Vlast je podijeljena između nekoliko međusobno nezavisnih nosilaca vlasti. Na izborima građanin ima mogućnost odlučivanja kome će povjeriti vlast na određeno vrijeme. Podjelu vlasti, sprovođenje vlasti, kontrolu vlasti kao i opoziciju vlasti određuju ustavni sistemi. **Državno upravljanje treba da dolazi iz naroda.** Vrijednost pravnog sistema je u jednoj demokratiji stalna jer on posjeduje vlastitu vrijednost koja ne može biti povrijeđena ili negirana političkim borbama. Suprotno tome diktatura odbacuje nezavisnost pravnog sistema; ono je pod opaskom političkog i služi očuvanju vlasti. Demokratska ustavna država, koja je stara preko dvije stotine godina, jest najuspješniji oblik institucionalizacije političke slobode u istoriji čovječanstva koji poznajemo. Ona je nastala kao proizvod jednog neobičnog razvitka, proistekla je iz stalnih sukoba s različitim oblicima samovoljne vladavine (što je nažalost i slučaj BiH), a ne kao nekakva zamisao iz knjige. U Bosni i Hercegovini treba uspostaviti reprezentativnu demokratiju, i to onakvu koja je

istovremeno harmonična i napeta sinteza dvaju načela, demokratskog i nadležnog. Shodno tome, demokratija treba da predstavlja identitet vladajućih i onih kojima se vlada. U svim demokratskim procesima nužno je izdržati sukobe interesa i praksu konkurencije kao prikladan temelj legitimiteta. Istorijski gledano, totalitarizam je stalno bio opasan za narode, a totalitarne države karakterišu: jedna ideologija, jedna stranka, teroristička tajna policija, monopol vijesti, monopol oružja i neoliberalistička dominacija i centralizacija ekonomije. Novo političko mišljenje mora uvažiti specifičnosti Bosne i Hercegovine kao dogovorene dejtonske zajednice. Sa slomom komunizma došlo je do „slabljenja starih ideja“ – a time i do pobjede zapadnog viđenja slobode. Izbori uglavnom imaju sportski rečeno polutakmičarski karakter. Jedinstvo onih kojima se vlada i vladajućih je poželjno. Demokratija nije samo vladavina naroda, nego i ograničavanje moći, ako zatreba, čak i protiv vladavine naroda. Ljudski osjećaj za pravednost čini demokratiju mogućom, a njegova sklonost prema nepravdi čini je neophodnom. Ko želi prognozirati kako će se okretati „točak istorije“ često trpi poraz. Demokratska ustavna država jeste jedan veliki eksperiment – „eksperiment slobode“. Okrenimo se znanju, neznanje nije opasno dok se ne počne koristiti. Gdje su tu Republika Srpska i BiH? U pravilu politika postaje slobodna samo ako uvaži činjenicu da ljudi moraju da ulože dio sebe, nešto što prepoznaju kao svoje ili što govori o njima samima i bez tog trenutka prepoznavanja politika će nastaviti da traje, ali bez tog momenta identifikacije neće biti političkih pokreta. **Potrebno se vezati u javnosti za one intelektualce koji su spremni da razgolite moć i ponude jedno drugačije razumijevanje svijeta, kao i da ukažu na nadu u budućnost koja neće podsjećati na surovu sadašnjost.** Sve više je prisutno neznanja koje nije jednostavno proizvod trenutne krize ili prirodnog stanja stvari, već da je u službi vlasti. **Neznanje je najčešće političko oruđe** koje koristi moćnicima, a ne opšte stanje koje vuče korijen iz nečeg neobjašnjivog u ljudskoj prirodi...

